

Kifejtős feladat
2019/2020 őszi félév

Pontozás:

- érvek tartalma, szerkezete, példák: 6 pont
- tagolás, nyelvi megvalósítás: 4 pont

Esszéírás:

- fontos az esszé hármass tagolása: bevezetés, tárgyalás, bevezetés

Kidolgozott példa:

A tudomány racionális, objektív és sikeres.

A tudományról gyakran hangoztatják, hogy racionális, objektív, sikeres, folyamatosan fejlődik és kísérletei megismételhetőek. Ezek a kijelentések ugyanakkor túlzott leegyszerűsítések, sok esetben nem állják meg a helyüket. Mindegyiket külön-külön meg fogom vizsgálni, hogy milyen problémák léphetnek fel ezekkel a kijelentésekkel kapcsolatban.

Először is felmerül a kérdés, hogy a tudomány valóban racionális-e. Vajon a tudósok racionálisabban (vagyis ésszerűbben) gondolkodnak, mint más emberek? Erre a kérdésre a feltehetőleg az lenne a válasz, hogy ilyen fajta különbséget nehezen lehetne tenni. Az is lehetséges, hogy a tudomány nem a tudósok, hanem a módszertana miatt racionális, ám ilyen, minden tudományterületre és minden időben egységes módszertant a tudományfilozófusoknak nem sikerült megalkotnia (ld. Bécsi Kör, Karl Popper, Lakatos Imre).

Második kijelentésként az objektivitás kerül elő. Ez ismét problematikus, hiszen a tudományt vagy a tudósokat tartjuk objektívnek? Ha a tudósokról állítjuk ezt, nem lehet pontosan meghatározni, mit jelentene az objektivitás az ő esetükben. Például állíthatjuk azt, hogy a tudósok érdekmentesek, ám nehéz elhinni, hogy a tudósok valóban érdekmentesek lehetnek, pl. ipari szereplőktől, politikától, stb. Lehetséges, hogy a témaválasztásuk megfelelő, ám sokszor a témaválasztást a pályázatok elnyeréséhez szükséges népszerű témák befolyásolják.

A harmadik probléma a tudomány sikeressége, hogy a mércéjének mi az összehasonlítási alapja. Például egy orvosi készítmény sikeressége lehet a hatékonysága a tünetek enyhülésében, vagy esetleg súlyos betegség esetén a túlélési rátában mérhető (pl. 5 évnél tovább él valaki). Azonban más módon is mérhető lenne a „sikeresség”: például abban, hogy jobban is érzi-e magát a beteg a kezelés hatására, javult-e a közérzete. Ha még el is fogadjuk, hogy a nyugati sikerességi mérce jobb, mint más kultúráké, felmerül a kérdés, hogy azért támogatják-e anyagilag a tudományt, mert sikeres, vagy azért sikeres-e a tudomány, mert támogatják. Az ok-okozati kapcsolatot ebben az esetben nem könnyű feltárni.

A fentiek alapján elmondható, hogy a tudományról nem tehetünk ilyen kijelentéseket, nem állíthatjuk egyértelműen, hogy a tudomány racionális, objektív és sikeres.

1. ZH

Tudományfilozófia

1. Az összeesküvés-elméleteket gondosan felépített érvekkel sikeresen meg lehet cáfolni.
2. Egy kutatási program tudományos vagy nem tudományos mivolta bármelyik adott pillanatban egyértelműen eldönthető.

Tudománytörténet

1. Egy adott megfigyelésre csak egyetlen helyes elmélet építhető.
2. A ma áltudományosnak tekinthető diszciplínákat kétségkívül a jövőben is áltudományosnak fogják tekinteni.

Asztrológia

1. Az asztrológusok tévednek, amikor a születési időpontból indulnak ki; az emberi élet a fogantatással kezdődik.
2. A Mars-effektus azt jelenti, hogy a sportolók horoszkópjában a Mars prominens helyen áll.

Parapszichológia

1. A parapszichológia kutatásai átgondolatlan módszertanra építenek.
2. A parapszichológia áltudomány, mivel kísérletei nem megismételhetők.

Alternatív őstörténet

1. A legújabb archeogenetikai kutatások alapján a honfoglalók hunok voltak.
2. A történeti nyelvészet családfamodellje nem alkalmas minden nyelvi jelenség megmagyarázására.

2. ZH

Alternatív gyógyászat

1. Az alternatív gyógyászati módszereknek semmilyen előnyük nincs a nyugati biomedicinához képest, és ezt a jogalkotónak is világossá kell tenni.
2. A sokféle alternatív gyógyászati módszer virágzása kizárólag abból ered, hogy az emberek hajlandóak súlyos anyagi áldozatokat hozni a gyógyulásukért.

Határmunkálatok

1. A tudomány kritikusai legtöbbször egyáltalán nem is értik azt, amit kritizálnak.
2. A laikusnak a tudományos viták ügyében csak akkor van lehetősége állást foglalni, ha a kellő szakmai ismeretek birtokában van.

Tudományszociológia

1. A nők eloszlása a különböző tudományterületeken egyenlő.
2. A mertoni normák megfelelő módon teljesülnek a mai tudományos szférában.

Tudomány és nyilvánosság

1. A deficit modell a leghasznosabb eszköz a tudomány kommunikálására.
2. Megéri a tudományról fenntartani egy túlidealizált képet.